
SOCIAL WORKERS AND THEIR WORK AT THE PRIMARY PREVENTION OF AGGRESSION LEVEL BESIDE INFLUENCE OF COGNITIVE DISMODERATION INTERCOURSE ON CHILDREN IN THE PRIMARY SCHOOL AGE

Vesela Ivanova Bozhkova

Southwest University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, R. Bulgaria, vesela_bojkova@abv.bg

Abstract: The research methodology includes a set of techniques for the implementation of primary prevention, as in theoretical and practical-applied aspect, the research is based on the system-structural, personality-oriented approach in the activities of social workers. The practical approaches of the social workers are in accordance with the modern experimental approaches for diagnosis and assessment of the primary prevention of aggression in children.

The purpose of the study is to reduce the aggressive behavior of students in primary school age through preventive interaction with social workers.

The results of the study show that the stages and scope of primary prevention need to be distributed according to the advantages and disadvantages of the scope of the preventive process, this is emphasized by 27.98% of the surveyed social workers. Preventive interaction is mainly based on social diagnostics, according to 33.68% of respondents. The most appropriate practical sources for the implementation of primary prevention are organizations involved in the precautionary process, this opinion is shared by 38.10% of social workers.

Conclusions: Preventive approaches show the need to validate the preventive process, focused on practical sources for the implementation of primary prevention, this opinion is shared by 29.30% of the surveyed specialists. Consolidated interaction is needed, according to 28.07% of respondents for the implementation of efficiency, regarding the safety process.

Recommendations: At the level of primary prevention of aggression, it is effective to work on the incorrect refraction of feedback in the process of communication between children. It is necessary to identify the harmful factors of the reference environment that affect the relationship between children. They should be encouraged to share the emotions they feel and the point of view they have about the problematic situations in which they find themselves.

Additional data: Preventive guidelines are needed to work on the insufficient social experience of children in the direction of fruitful relationships. The fear that children feel about the unknown to them and the lack of balance in their emotions at times, contribute to the difficult adaptation of children to the school staff. Cognitive dismoderate intercourse is an unexplored, hitherto, social, communicative problem in the psychological spectrum of moderation in human consciousness, reflecting on the refraction of feedback in the process of communication, implicitly (hidden), when the personality, self-control and explicitly (clearly), expresses his preceptive attitudes, influencing the moment of communication.

Keywords: Primary prevention of aggression in children of primary school age based on the cause of aggressive behavior of students - cognitive dismoderate intercourse between them and the importance of the profession of social pedagogue as a leader in the preventive spectrum.

СОЦИАЛНИТЕ РАБОТНИЦИ ИНФОРМИРАТ КАК ДЕЙСТВАТ НА НИВО ПЪРВИЧНА ПРЕВЕНЦИЯ НА АГРЕСИЯТА ПРИ ВЛИЯНИЕТО НА КОГНИТИВНО ДИСМОДЕРАЦИОННОТО ОБЩУВАНЕ ВЪРХУ ДЕЦАТА ОТ НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

Весела Иванова Божкова

Югозападен университет "Неофит Рилски", гр. Благоевград, Р. България, vesela_bojkova@abv.bg

Резюме: Методологията на изследването включва набор от техники за реализация на първичната превенция, като в теоретичен и практико-приложен аспект, изследването се базира на системно-структурния, личностно-ориентирания подход при дейността на социалните работници. Практическите подходи на социалните работници са съобразени със съвременните експериментални подходи за диагностика и оценяване на първичната превенция на агресията при децата.

Целта на изследването е да се намали агресивното поведение на учениците в начална училищна възраст, чрез превантивно взаимодействие със социални работници.

Резултатите от изследването, показват, че етапите и обхватът на първичната превенция е необходимо да бъдат разпределени, съобразно предимствата и недостатъците в обсега на превантивният процес, върху това акцентират 27,98% от проучените социални работници. Превантивното взаимодействие, главно се основава върху социална диагностика, според 33,68% от изследваните лица. Най-подходящите практически източници за реализация на първичната превенция се оказват организации, имащи отношение към предохранителният процес, това мнение споделят 38,10% от социалните работници.

Заключения: Превантивните подходи, показват необходимостта от утвърждаването на превантивният процес, съсредоточен върху практическите източници за реализация на първичната превенция, това мнение споделят 29,30% от изследваните специалисти. Необходимо е консолидирано взаимодействие, според 28,07% от респондентите за реализирането на ефективност, относно предохранителният процес.

Препоръки: На ниво първична превенция на агресията е ефективно да се работи върху неправилното пречупване на обратната връзка в процеса на общуване между децата. Необходимо е идентифициране на вредните факторите от референтната среда, влияещи върху взаимоотношенията между децата. Те трябва да бъдат насърчавани да споделят емоциите, които изпитват и гледната точка, която имат относно, проблематичните ситуации в които попадат.

Допълнителни данни: Необходими са превантивни насоки за работа върху недостатъчният социален опит на децата в насока ползотворни взаимоотношения. Страхът, който децата изпитват от непознатото за тях и липсата на баланс в емоциите им на моменти, допринасят за трудното адаптиране на децата към училищния колектив. Когнитивно дисмодерационно общуване (cognitive dismoderate intercourse) е неизследван, досега, социален, комуникативен проблем в психологическия спектър на модерацията в човешкото съзнание, рефлектиращ, върху пречупването на обратната връзка в процеса на общуване, имплицитно (прикрито), когато личността се опитва, да запази, самоконтрол и експлицитно (ясно), изразява, прецептивните си нагласи, влияещи и в момента на комуникация.

Ключови думи: Първична превенция на агресията при децата от начална училищна възраст базирана върху причината за агресивното поведение на учениците - когнитивно дисмодерационното общуване (cognitive dismoderate intercourse) помежду им и значението на професията на социалният педагог, като водеща в превантивният спектър.

1. УВОД

Агресията е факт, за който трябва да се предприемат съответните мерки в обсега на социалните взаимоотношения. Ролята на първичната превенция, при преодоляването на агресивните прояви на учениците е въпрос в основата, на който стои ролята на социалната значимост, продиктувана от комуникацията между подрастващите. В тази връзка е необходимо да обърнем поглед към проактивността, както в живота на подрастващите, така и в дейността на техните учители, родители и специалисти, обвързани с тяхното обучение и възпитание. За да се редуцира агресивното поведение на децата, при възникващите проблематични ситуации е необходимо превантивно обвързване със задачи, които трябва да бъдат анализирани, съобразно тяхното изпълнение от положителна и активна нагласа. Сблъсъкът на различните виждания за разволя на една и съща ситуация прави дисмодерационната комуникация водеща до агресия.

2. МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Анализ на анкетни карти за установяване нивото на първична превенция при агресивно детско поведение в дейността на социалните работници от град Кюстендил

На първи въпрос: (по критерий – набор от техники за реализация на първичната превенция): „**Как оценявате за кои деца има необходимост от първична превенция?**” и 71,43% от изследваните социални работници посочват - разбиране на рисковите фактори от наличие на агресия, чрез диагностициране.

От изследваните специалистите 28,57% посочват за важен момент от превантивният процес, проектирането на модел за отчитане на агресия, както и други рискови фактори от социалната среда за водещи. Разбираемо осмисляне на ефективността на отделните интервенции в процеса на ограничаване на рисковите фактори за поява на агресия е необходимо според 14,29% от специалистите.

На втори въпрос: (по критерий – набор от техники за реализация на първичната превенция): „**Как може да се направи преценка чрез първичната превенция за въздействието върху детето и влиянието на когнитивно дисмодерационното общуване?**” е въпрос със свободен отговор и 14,29% от изследваните социални работници посочват – след анализ на резултатите от специално проучване.

Според 14,29% от тях преценка може да се осъществи след наблюдение на анализирани факти.

От изследваните специалистите 14,29% са на мнение, че влиянието на когнитивно дисмодерационното общуване между децата, може да се установи, чрез оценка на поведението на детето.

На трети въпрос: (по критерий - практически източници за реализация на първичната превенция): „**Какъв инструментариум от техники могат да се внедрят при реализирането на първичната превенция, относно агресивното детско поведение в обсега на работата с училището и семейството за преодоляване на когнитивно дисмодерационното общуване?**” е въпрос със свободен отговор и 28,58% от изследваните социални работници посочват – проучващи анкети.

Докато според 28,58% от специалистите е необходимо за реализирането на първичната превенция да се използват въпросници и тестове, обвързани с аспекти от диамодерационното общуване. При работата с училището и семейството за преодоляване на когнитивно дисмодерационното общуване, според 14,29% от социалните служители е необходимо съвместното решаване на казуси за ученици, учители и родители.

Според 14,29% от анкетираните специалисти за преодоляването на когнитивно дисмодерационното общуване са необходими семинари. Тренинги и обучения са необходими според 14,29% от специалистите. Социометричният анализ на превантивни данни е необходим, според 14,29% от специалистите. Според 14,29% от анкетираните специалисти, като превантивни практики, могат да се приложат ролевите игри. Необходимо е организиране и посочване на всички информации, свързани със закрила на децата, според 14,29% от изследваните социални работници. От съществено значение е според 14,29% от специалистите провеждането на ранна, обща и индивидуална превенция.

На четвърти въпрос: (по критерий – набор от техники за реализация на първичната превенция): „**Какво включва директното наблюдение на проследяването на детските интеракции при отбелязване статута на поведението на агресивното дете и влиянието на когнитивно дисмодерационното общуване?**” е въпрос със свободен отговор и 14,29% от изследваните социални работници посочват – ранно откриване на децата, които имат нагласи към агресивно поведение, чрез акцентирание върху факта, как детето си взаимодейства с връстници и възрастни.

Докато 28,58% от специалистите посочват - проследяване на агресивното поведение.

Според 14,29% от анкетираните специалисти е необходим анализ на причини и факти, съпътстващи неправилното пречупване на обратната връзка в процеса на комуникация между децата.

На пети въпрос: (по критерий – набор от техники за реализация на първичната превенция): „**При реализирането на първичната превенция на агресията при децата, кои обстоятелства се отчитат?**” и 28,58% посочват - резистентността към възможностите за промяна на поведението на детето. Обстоятелства, които се отчитат от 28,58% от специалистите са обвързани динамичните взаимоотношения между проблематичните ситуации в аспекта на предохранителните стратегии и програми за преодоляване на агресията.

Докато 42,86% от специалистите посочват, че при реализирането на първичната превенция се анализират разнообразни интенции, предизвикващи (стремеж за осъществяване на някаква предварително замислена цел) риск от агресивно поведение. При реализирането на първичната превенция, според 14,29% от специалистите се анализират, наличните индивидуални възможности за постигане на промяна.

На шести въпрос: (по критерий – превантивно взаимодействие): „**Кои са психологическите детерминанти в процеса на първичната превенция за отчитане на риск от агресивни поведенчески стереотипи при децата?**” и 28,58% посочват - наличието на депресивни състояния на личността. Детерминантите в процеса на първичната превенция, според 57,14% от специалистите са на базата на индикиране на поведенчески разстройства; докато 42,86% от специалистите посочват откриването на рисковите детерминанти, чрез установено, налично злоупотребяване с психоактивни субстанции.

Психологическите детерминанти в процеса на първична превенция са породени, според 100% от специалистите от проблемите в семейната среда. Конфликтите в училище според 85,71% от специалистите са психологическите детерминанти за проявата на агресия.

Докато според 57,14% от социалните работници вредното референтно обкръжение на детето е основен рисков фактор.

На седми въпрос: (по критерий – набор от техники за реализация на първичната превенция): „**Как социалният работник, отчита необходимостта от намесата на първична превенция на базата на практическите обстоятелства от средата на живот на децата с агресивно поведение, определени като проблемни?**” и 71,43% посочват - наличие на чести проблематични ситуации, около агресивното дете.

Според 42,86% от специалистите необходимостта от намесата се отчита, при наличие на състояния на тормоз, наличност на драzene, измъчване.

Докато според 42,86% от специалистите проблемите в общуването между децата произтичат от отчуждение и в известна степен самоизолация на проблемната личност.

Докато 28,58% от специалистите посочват - индикиране на чувства на безсилие у агресивното дете да се справи със своето поведение, преминаващи в ситуация на безнадеждност, водеща до автоагресия.

На осми въпрос: (по критерий – набор от техники за реализация на първичната превенция): **„Как социалният работник отчита рисковите фактори за проявление на агресивно поведение при децата?“** и 57,14% от изследваните специалисти, отговарят с наличие на модели на насилствено поведение у дома и в общността.

Според 14,29% от специалистите рисковите фактори се отчитат, чрез индикиране на семейната среда, като неосигуряваща независимост и способността за решаване на проблеми.

Докато 42,86% от специалистите посочват - наличие на семейна история на криминално насилие. Според 71,43% от специалистите рисковите фактори се отчитат, чрез оценка на физическо, сексуално и емоционално посегателство върху личностната и неприкосновеност на детето.

Според 42,86% от специалистите рисковите фактори се идентифицират, чрез анализ на референтна среда, за която е характерно да има налична социална дезорганизация в обсега на хора с високи равнища на употреба на наркотици, алкохол и прочие.

На девети въпрос: (по критерий – набор от техники за реализация на първичната превенция): **„На какви поведенчески стратегии, трябва да се научи детето в процеса на реализирането на първичната превенция?“** и 71,43% от специалистите посочват - емоционална интелигентност и компромисно отношение към нещата и събитията от живота.

Поведенческите стратегии, според 85,71% от специалистите, трябва да обхващат отчитане на конфликтните ситуации, като явления с които можем да се справим без агресия. Докато 57,14% от специалистите посочват за необходимо усъвършенстването на самоконтрол и установени правила на поведение.

Според 28,58% от социалните работници е необходим контрол върху емоциите.

На десети въпрос: (по критерий –практически източници за реализация на първичната превенция): **„С кои институции си взаимодейства социалният работник и с кои професионални групи при реализирането на първичната превенция на агресията?“** е въпрос със свободен отговор и 42,86% от изследваните социални работници посочват – Отдел „Закрила на детето“.

От изследваните социални работници 21% посочват социалните услуги за водещи при реализирането на първичната превенция на агресията; 14,29% от тях взаимодействат с ЦОП; 100% от тях взаимодействат с ДПС; 28,58% от специалистите, при случаи на агресия взаимодействат с МВР; 14,29% от специалистите, при реализирането на първичната превенция се обръщат към компетентните услуги на МКБППМН.

От изследваните авторитети 28,58% работят на ниво първична превенция с детски психиатри; 42,86% от тях се допитват до педагогическите съветници в училище. Докато 57,14% от специалистите посочват - психолози от социалните услуги в общността, а 14% от тях работят съвместно с неправителствени организации.

На единадесети въпрос: (по критерий – практически източници за реализация на първичната превенция): **„Какви принципи в процеса на работата по първична превенция, спазва социалният работник?“** е въпрос със свободен отговор и 28,58% от изследваните социални работници посочват, независимост; 57,14% от тях посочват уважението към личността за основен превантивен принцип. Социална диагностика на основата на регламентирани документи и отчитане на резултати, чрез зададени компетенции, използват в дейността си 28,58% от анкетираните специалисти.

Докато 14,29% от тях посочват - събиране на допълнителна информация от други лица; 14,29% от тях използват в превантивно отношение конкретно взаимодействие между субект и обект.

Толерантността е водеща в дейността на 28,58% от специалистите.

Консултиране и анализиране на факти от проведено наблюдение използват в дейността си 14,29% от изследваните специалисти. Зачитане правата на детето, като водещ принцип в дейността си използват 28,58% от социалните работници.

От анкетираните социални работници 14,29% посочват за водеща отправна точка в тяхната дейност поверителността на информацията; 14,29% от тях използват индивидуален подход; 14,29% от специалистите подхождат към първичната превенция със съгласувани закономерни действия.

На дванадесети въпрос: (по критерий – набор от техники за реализация на първичната превенция): **„Според Вас, какви са идеалните интервенции в процеса на осъществяване на първичната превенция?“** и 28,58% посочват, изградени върху определена теоретична рамка (превантивни програми); 85,71% от специалистите, смятат работните подходи, като предшествани от комплексна оценка на поведението на личностите, обект на интервенцията в основата на превантивният процес.

Идеалните интервенции в процеса на осъществяване на първичната превенция, според 57,14% от специалистите се базират върху дейността да се отчита социалният контекст, съобразен с възрастовата и етническата култура на децата с агресивно поведение.

Докато 14,29% от специалистите посочват - базисна оценка върху основата на системни принципи и спазването на предварително установен план, как да се реагира на агресивното поведение, като най-ползотворни превантивни практики.

На тринадесети въпрос: (по критерий – етапи и обхват на първичната превенция): **„Какви превантивни програми се обособяват в процеса на реализиране на първичната превенция на агресията при децата?“** е въпрос със свободен отговор и 28,58% от изследваните социални работници посочват, какво е обяснението на понятието агресия.

Докато 14,29% от специалистите посочват - как да бъдем толерантни; 28,58% от специалистите участват в дискуссионни групи, писмени модули, фокус-групи за семействата; 14,29% от социалните работници в процеса на първична превенция работят върху програми, основани на въпроса, как да се справим с проявите на агресия; 42,86% от специалистите участват в програми за придобиване на умения. Превантивните програми в които участват 14,29% от специалистите са съвместни с ОДЗ и ЦОП, при протичането на които четат лекции на децата в училище.

На четиринадесети въпрос: (по критерий – етапи и обхват на първичната превенция): **„Какво трябва да се промени в спецификата на първичната превенция, за да стане тя по-ефективна, както за агресивните деца, така и за самите социални работници?“** е въпрос със свободен отговор и 42,86% от изследваните социални работници посочват, работа в екип с учители, родители и др. Докато 14,29% от специалистите посочват - взаимодействие между всички институции, свързани със закрилата на деца; 14,29% от специалистите смятат, че за да стане по-ефективна първичната превенция, трябва да се запознаят децата с фактите на разбираем език.

На петнадесети въпрос: (по критерий – етапи и обхват на първичната превенция): **„Какви предложения за отправни точки за действие, относно стартиране процеса на първична превенция, бихте одобрили?“** и 71,43% от анкетираните, казват - съобразени с рисковите фактори на микросистемата т. е. отразяващи връзката на детето с една обща систематична картина, обхващаща семейството, връстниците, училищната среда и др. Докато 57,14% от специалистите посочват - съобразени с рисковите фактори на мезосистемата, отразяваща връзката между различните системи, в които детето попада в отношенията си между семейството и общността.

На шестнадесети въпрос: (по критерий – етапи и обхват на първичната превенция): **„Какви защитни фактори могат да бъдат използвани при реализирането на първичната превенция и как могат да се окажат по-добрата подкрепа на децата с агресивно поведение?“** е със свободен отговор и 14,29% от изследваните социални работници посочват, привличане на родителите в участието им в програми. Докато 14,29% от специалистите посочват - запознаване на децата със значението на насилието.

На седемнадесети въпрос: (по критерий – етапи и обхват на първичната превенция): **„Кои са ключовите проблеми при осъществяването на първичната превенция на агресията при децата?“** е със свободен отговор и 28,58% от изследваните социални работници посочват, липса на сътрудничество от страна на семейството.

Докато 14,29% от специалистите посочват – проблематичната социалната среда. Ключовите проблеми при осъществяването на първичната превенция, според 28,58% от специалистите са свързани с неразбиране на проблема породил агресия.

Според 14,29% от специалистите ненавременното ниво на информираност е проблем при превенцията на агресията у децата. Според 14,29% от анкетираните социални работници е необходимо, превантивно създаване на подкрепяща среда. Според 14,29% от специалистите липсва, навременна и адекватна оценка на риска от насилие.

На осемнадесети въпрос: (по критерий – етапи и обхват на първичната превенция): **„Какви са превантивните подходи на социалният работник в процеса на дейността му с агресивни деца?“** е със свободен отговор и 14,29% от изследваните социални работници посочват, информираност на детето. Докато 14,29% от специалистите посочват - изграждане на доверителна връзка с детето.

Превантивните подходи на 14,29% от социалните работници в процеса на дейността им са свързани с индивидуални консултации. Според 28,58% от анкетираните социални работници включването в групи за взаимопомощ е водеща превантивна стратегия.

На деветнадесети въпрос: (по критерий – етапи и обхват на първичната превенция): **„Какви иновации за развитие на първичната превенция на агресията при децата, бихте предложили?“** е със свободен

отговор и 28,58% от изследваните социални работници индикират, следните варианти – повече специалисти, педагогически съветници и психолози в образователната среда.

Докато 28,58% от специалистите посочват – необходимостта от развитието на нов мултидисциплинарен иновативен подход. Според 14,29% от анкетираните социални работници е необходимо търсене на нови подходи за превенция.

На двадесети въпрос: (по критерий – етапи и обхват на първичната превенция): **„Какви са предимствата и недостатъците от разполагането на първичната превенция в обсега на други професии с които си взаимодейства?“** е въпрос със свободен отговор и 14,29% от изследваните социални работници индикират, следните варианти: разпознаване на агресията; 28,58% навременни мерки при по изразено проявление на агресията.

Докато 14,29% от специалистите посочват, че усвояването на различни методи на работа, може да се окаже недостатък. Според 14,29% от анкетираните социални работници е недостатък е работа на много специалисти с детето без да има колаборация по между им.

На двадесет и първи въпрос: (по критерий – превантивно взаимодействие): **„Кои са професиите с които си взаимодейства най-често социалният работник в процеса на първична превенция на агресивно детско поведение?“** и 100% от изследваните лица отбелязват - психолози, лекари, юристи, специални педагози.

Според 14,29% от анкетираните социални работници посочват друго, като професии с които си взаимодейства най-често служителите на ДПС, социални асистенти, медиатори, ръководители на проект.

На двадесет и втори въпрос: (по критерий – превантивно взаимодействие): **„Какво същност според Вас представлява първичната превенция и какви рискове крие проблематичната ситуация в консултативната намеса на социалният работник при децата с агресивно поведение?“** е със свободен отговор и 14,29% от изследваните социални работници индикират, следните вариант – опит за недопускане и ограничаване на насилие върху деца.

Докато 28,58% от специалистите посочват, че консултативната намеса на социалният работник при децата с агресивно поведение, включва действия насочени към стопиране на агресивните прояви. Рискове, които крие проблематичната ситуация в консултативната работа, според 14,29% от специалистите се сблъсква с трудната възможност детето да се справи с тревожността. Работата върху първичната превенция по мнението на 14,29% от специалистите включва навременна индикация на агресивното поведение.

На двадесет и трети въпрос: (по критерий – превантивно взаимодействие): **„Каква е същността на социалната диагностика за спецификата на първичната превенция при децата с агресивно поведение и как се осъществява на практика?“** е със свободен отговор и 14,29% от изследваните социални работници индикират, социалната диагностика, като включваща следните дейности варианти: преценка на състоянието на личните ресурси с които разполага агресивното дете за преодоляване на проблема.

Докато 14,29% от специалистите посочват - личностни потенциални възможности, желания, нагласи, бариери, отговорности и необходими стъпки за тяхното преодоляване, като базисни отправни точки при дейностната спецификата на първичната превенция.

Същността на социалната диагностика, според 14,29% от анкетираните специалисти се нуждае от нов методологичен подход за постигане на резултати от превенцията, базиран върху правилното пречупване на обратната връзка в процеса на комуникация между децата. Спецификата на първичната превенция при децата е необходимо да дава реална представа за проблема по мнението на 14,29% от социалните работници.

На двадесет и четвърти въпрос: (по критерий – превантивно взаимодействие): **„Какви ресурси са необходими за подобряване спецификата на първичната превенция?“** и 57,14% от изследваните лица отбелязват необходимостта от мобилна социална подкрепа при реализирането на първичната превенция. Ресурсите необходими за подобряване спецификата на първичната превенция, според 14,29% от специалистите трябва да включват практически набор от по-ефективни дейности подходи при проблемните ежедневни ситуации в които попадат децата.

Докато 71,49% от специалистите посочват - координираната и навременна работа, като най-важна при реализацията на първичната превенция.

Ресурсите необходими за подобряване спецификата на първичната превенция, според 14,29% от изследваните специалисти обхващат развитието на иновативни методични подходи за подкрепа на участниците в превантивния процес.

На двадесет и пети въпрос: (по критерий – практически източници за реализация на първичната превенция): **„Според вас, кой е неформалният източник, който може да допринесе за обогатяване на познанията ви относно първичната превенция?“** и 42,86% от изследваните специалисти посочват, развитието на превантивни филми, насочващи вниманието на децата към същностните проблеми, съпътстващи развитието на агресията.

Докато 14,29% от специалистите посочват – използването на данни от онлайн ресурси, като адекватен подход за обогатяване на познанията, относно първичната превенция. Според 28,58% от анкетираните специалисти четенето на научни доклади и статии е от основно значение за обогатяването на знанията в тази област.

Според 28,58% от анкетираните специалисти обогатяването на познанията, относно първичната превенция, може да се реализира, чрез участието във форуми и онлайн общности. Според 28,58% участието в дейността на неправителствените организации би могло да бъде добър пример за обогатяване на познанията, относно първичната превенция. Според 14,29% от анкетираните специалисти практическите обучения и семинари са най-подходящи примери за обогатяването на познанията в тази област.

На двадесет и шести въпрос: (по критерий – практически източници за реализация на първичната превенция): „**В какви дейности бихте взели участие, за да подобрите компетентността си, относно първичната превенция на агресивното детско поведение?**” и 57,14% от изследваните специалисти посочват - научни семинари, квалификационни курсове, посещение на конференции с тематична насоченост.

Докато 42,86% от специалистите посочват, участието в превантивни програми, като дейност от съществено значение за подобряването на компетентността им относно превенцията. Според 28,58% от анкетираните специалисти онлайн обучението е от съществено значение за подобряването на компетентността им относно превенцията. Докато 100% от тях акцентират върху необходимостта от обмяна на опит по темата, чрез наблюдение.

На двадесет и седми въпрос: (по критерий – практически източници за реализация на първичната превенция): „**Какви форми на първична превенция, бихте приложили на практика в работа си с агресивни деца?**” и 28,58% от изследваните специалисти посочват - инициатива за развитие на социални услуги, работещи в областта на превенцията при агресивни деца.

Докато 57,14% от специалистите посочват - планиране на мерки и дейности за реакция срещу агресията. Според 57,14% от анкетираните специалисти е необходимо подобряване на координацията и мултидисциплинарният подход в работата на ангажираните институции с превенцията.

Според 28,58% от анкетираните специалисти е необходимо актуализиране на правната рамка в областта на закрилата на детето.

Според 14,29% от анкетираните специалисти е необходимо стратегическо реактивно предприемане на превантивни мерки т.е. насочени действия към значението на постфактума, след възникване на проблемна ситуация.

3. РЕЗУЛТАТИ

Критерий	Анкетна карта за социални работници относно първичната превенция на агресията гр. Кюстендил		
	Показатели	% по показател	% по критерии
1. Набор от техники за реализация на първичната превенция	1.1.проектиране на модел за отчитане наличието и преодоляване на агресията; 1.2.отдиференциране на детерминанти в процеса на първичната превенция, съпътстващи поведенческите стереотипи при децата; 1.3.идентифициране факторите на референтната среда; 1.4.резистентността към възможности за промяна на поведението на детето.	29,99% 34,49% 32,82% 25,72%	30,76%
2. Етапи и обхват на първичната превенция	2.1. реализация на превантивни подходи; 2.2. специфика на процеса на първичната превенция; 2.3. развитие на иновации в превантивната дейност; 2.4. предимства и недостатъци в обсега на превантивният процес.	16,06% 21,43% 23,82% 27,98%	22,33%
3. Превантивно	3.1. консултативна помощ; 3.2. социална диагностика; 3.3. ресурси за по-ефективна превенция;	23,82% 33,68% 26,20%	28,07%

взаимодействие	3.4. институционална координация между специалисти.	28,57%	
4. Практически източници за реализация на първичната превенция	4.1. организации; 4.2. превантивни форми; 4.3. внедряване на базисни превантивни мерки; 4.3. усвояване на компетенции.	38,10% 26,53% 20,43% 32,15%	29,30%

4. ДИСКУСИИ

Ефективният набор от техники за реализация на първичната превенция, според специалистите е необходимо да бъде разработен на базата на диференциране на детерминанти в процеса на първичната превенция, съпътстващ поведенческите стереотипи при децата, това мнение споделят 34,49% от респондентите. В превантивен аспект за диференциране на моралните ценности е важен личният пример в обсега на който детето е необходимо да се подкрепи в способността си за правилно разпознаване на различните проблематични ситуации в които попада.

Превантивното разграничаване на това, кой, каква отговорност носи на тази основа, може да допринесе за развитието на негативно отношение към насилието и по този начин да се насочват мислите и действията на децата към активното му противодействие.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Обобщена таблица от анкетната за социални работници гр. Кюстендил

Критерий	Показатели	№. На въпрос	% по показатели	% по критерии
1. Набор от техники за реализация на първичната превенция	проектиране на модел за отчитане наличието и преодоляване на агресията	4,9	29,99%	30,76%
	диференциране на детерминанти в процеса на първичната превенция, съпътстващи поведенческите стереотипи при децата	5,8	34,49%	
	идентифициране факторите на референтната среда	1,12	32,82%	
	резистентността към възможности за промяна на поведението на детето	7,2	25,72%	
2. Етапи и обхват на първичната превенция	реализация на превантивни подходи	8,16	16,06%	22,33%
	специфика на процеса на първичната превенция	14,17	21,43%	
	развитие на иновации в превантивната дейност	19,13	23,82%	
	предимства и недостатъци в обсега на превантивният процес	20,15	27,98%	
3. Превантивно взаимодействие	консултативна помощ	22	23,82%	28,07%
	социална диагностика	23,6	33,68%	
	ресурси за по-ефективна превенция	24	26,20%	
	институционална координация между специалисти	21	28,57%	

4. Практически источници за реализация на първичната превенция	организации	10	38,10%	29,30%
	превантивни форми	27	26,53%	
	внедряване на базисни превантивни мерки	3,11	20,43%	
	усвояване на компетенции	26,25	32,15%	

На първо място за ползотворното реализиране на първичната превенция на агресията е необходим подходящ набор от техники за реализация на първичната превенция, според 30,76% от анкетиранияте социални работници. Тези техники, трябва да бъдат базирани върху превантивно взаимодействие между родителите, учителите, децата и институциите и авторитетите имащи отношение към превенцията. Етапите и обхватът на първичната превенция е необходимо да бъдат регламентирани планово според 22,33% от проучените експерти.

ЛИТЕРАТУРА

- Андреева, Л. (2002). Христоматия на социалната психология. Издателство: „София 1000”.
- Божкова, В. (2018). Социалният педагог и превенцията на агресията при децата от начална училищна възраст. В: International Journal XVI the „KNOWLEDGE WITHOUT BORDERS”, Сърбия. Institute of Knowledge Management, Vol. 22.1, No.1, pp.1-324, ISSN 2545-4439; ISSN 1857-923X
- Божкова, В. (2018). Установяване в превантивно отношение на предохранителни стратегии и причини за агресивното поведение при децата от начална училищна възраст. В: XVII the International Journal: “THE TEACHER OF THE FUTURE”, Budva, Montenegro. Institute of Knowledge Management, Vol. 23.2, No.2, pp.391-746, ISSN 2545-4439; ISSN 1857-923X
- Божкова, В. (2019). Същност и специфика на взаимодействието между семейството и училището при децата от начална училищна възраст. В: Сборник от Студентската и докторантска научна сесия: „Лаборатория за наука”. Университетско издателство „Неофит Рилски”, Благоевград.
- Димитрова, Й. (2013). Програми за превенция на агресивното поведение при децата от предучилищна възраст. В: Педагогика кн.1, с. 70-73.
- Искрев, Д. (2012). Училищно консултиране. Университетско издателство „Неофит Рилски”, Благоевград.
- Иванов, И. (2013). Агресията и насилието в училище. В: сп. „Педагогика”, кн. 1.
- Миланова, Е., Николова, В., & Радева, В. (2013). Изкуството за превенция на агресивното поведение на децата. В: сп. „Педагогика”, кн. 1.
- Митева, П. (2004). Как формираме социални умения у малките ученици. В: Практическо ръководство за редуциране на агресивното поведение в начална училищна възраст. ИК-М-8.
- Минева, Д., & Борисова, Д. (2013). Интерактивните игри за превенция на агресивното поведение на децата. В: сп. „Педагогика”, кн. 1.